

„ totius epistolæ serie satis constat, pro *alii* legit
 „ *altini*; atque ita ex vitata lectione concilium
 „ novum inturrexit, de quo in vetustis codicibus
 „ nihil.

Anno dcccvii. habitum est Concilium *Aquis-*
granense II. regnante Carolo Magno. Extat *Ca-*
pitular: de rebus Regni, & Ecclesiæ in hoc Con-
 cilio editum, complectens undecim Capitula, to-
 mo VII. Conciliorum.

D. Percensuistis omnia Concilia, quæ in Oc-
 cidente octavo sæculo habita sunt, & in quibus
 restaurata est Ecclesiæ disciplina?

M. His Conciliis, quæ hætenus percensui, duo
 alia addi possunt, quorum unum, videlicet *Clo-*
veshovienſe anno dcccxlvi. in Anglia celebratum
 est a *Cuthberto* Cantuariensi Episcopo, regnante
Æthelbaldo Merciorum Rege: in hoc Concilio de
 unitate Ecclesiæ, de statu Christianæ Religionis,
 de pace, & concordia promovendis actum est,
 conditæ sunt triginta Canones, qui legi pos-
 sunt tomo VI. Concil. & apud nostrum *Natalem*
Alexandrum octavo sæculo. (a) Alterum Con-
 ciliū est *Digloviense* in Bajoaria, seu Bavaria
 anno dcccxxi. *Thassillonis* Bajoariorum Ducis
 cura, & consilio congregatum, in quo ad-
 morum, & disciplinæ reformationem, necnon
 ad publici Regiminis conservationem, edita sunt
 Capitula XIII. quæ Notis illustrantur a *Cy-*
rolo Cointio Tom. v. Annal. Eccl. Francorum.
 Sed de Conciliis tam Generalibus, quam Natio-
 nalibus, quæ sæculis septimo, & octavo fuerunt
 celebrata, hæc molli brachio attigisse, sat, super-
 que sufficiat.

„ (a) Concilii hujus subscriptiones, num-
 „ quam antehac editas, ex MS. Codice Angli-
 „ cano evulgavit David Wilkins in novissima
 „ Britannicorum Conciliorum editione.

COLLOQUIUM V.

De Scriptoribus Ecclesiasticis, qui secula septimum,
 & octavum doctrina, & pietate
 illustrarunt.

D. AD perfectam, absolutamque Historiæ Ec-
 clesiasticæ notitiam nemo, ut sapius a
 te audivi, attingere potest, nisi accurate Opera
 Scriptorum Ecclesiasticorum dignoscat, genuina
 ab adulterinis, juxta certas Disciplinæ Criticæ
 regulas, discernere sciat, notumque præfigere tem-
 pus, quo Viri illi doctrina, & pietate illustres
 in Ecclesia floruerunt. Quapropter, te nunc de
 Scriptoribus Ecclesiasticis, qui sæculis septimo,
 & octavo præfulserunt, differentem perlubenti ani-
 mo auscultabo.

M. Agedum, incipiamus a Scriptoribus Ec-
 clesiasticis, qui septimum Ecclesiæ sæculum in O-
 rientem illustrarunt. In primis, septimo ineunte
 Ecclesiæ sæculo *Hesychius*, seu, ut alii dicunt,
Ischius, Patriarcha Hierosolymitanus scripsit in
Leviticum libros septem, qui latine prodierunt

Basilæ anno mdxvii. & Parisiis an. MDLXXXI.
 in quibus juxta vulgatam Scripturæ Sacræ Ver-
 sionem a Sancto Hieronymo concinnatam, *Hesy-*
chius præclare referat Myſteria sub Cæremonia-
 rum Mosaicarum cortice latentia (a). Extant
 ejusdem *Hesychii* Sermones nonnulli, Homilia,
 variaque Opera Ascetica. Verum, cum plures
 extiterint *Hesychii* tum apud Græcos, tum apud
 Latinos, certo affirmare non ausim, omnia Ope-
 ra, quæ nunc sub *Hesychii* nomine circumferuntur,
 edita fuisse ab *Hesychio* Hierosolymorum
 Patriarcha. Legendus est super hac re *Labbeus*
 in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis; ubi
 de pluribus *Hesychiis*, & de Operibus, quæ ipsis
 attribuntur, variorum sententias accurate recen-
 set. Circa initium ejusdem septimi Ecclesiæ sæ-
 culi claruit in Oriente *Eusebius* Episcopus Theſ-
 salonicensis, qui duo egregia Opera edidit, in
 quibus falsa dogmata Hæreticorum *Aphthodocera-*
rum, qui Corpus Christi semper fuisse incorruptibile
 dicitabant, funditus evertit, & Catholicam
 veritatem solide stabilivit. Extant excerpta, seu
 fragmenta utriusque Operis a laudato *Eusebio*
 editi, apud *Photium* in Biblioth. Codice cixii.
 Sub initium ejusdem septimi sæculi complures li-
 bros composuit *Joannes* a studiorum assiduitate di-
 ctus *Philoponus* Patria Alexandrinus, arte Gram-
 maticus peritus, qui tamen Scriptorum Ecclesia-
 sticorum Catalogo accenseri haud debet, quia,
 etsi magnam sibi comparaverit gloriam, dum ad-
 versus *Proclum Lycium* pro Christiana Religione
 scripsit, postea tamen suo plus æquo indulgens
 ingenio, multa impia dogmata propalavit. Nam
 primum cum Hæreticis Monothelitis unicam in
 Christo naturam admisit, & Concilium Chalce-
 donense rejectit. Deinde tres in Deo naturas,
 seu substantias esse docuit, unde *Tritheitarum* Sæ-
 cæ Auctor & Princeps dictus est, ut testatur
Leontius in Libro de Sæctis, Actione V. Insuper
 corporum resurrectionem negavit, alioſque errores
 temere in vulgus sparſit. Deperditæ sunt aliquot
Joannis Philoponi Opera, quorum fragmenta quæ-
 dam refert *Photius* in Bibliotheca Cod. XXI. LV.
 LXXV. CCXV. CCXL. Inter Opera vero ejus-
 dem *Joannis Philoponi* Philosophica, quæ etiam
 nunc extant Græco-Latine excusa, duo sunt opu-
 scula, quæ *Balthasar Corderius* anno mdcxxx.
 Viennæ Græco-Latine edidit, quorum primum
 est de *Creatione Mundi*, seu Commentarius est in
 Caput I. Geneseos. Alterum continet *Disputa-*
tionem de Paschate. Sed de *Joannis Philoponi*
 Operibus legendus est *Casimirus Oudinus*, qui illa
 accurate recenset in supplemento de Scriptoribus
 Ecclesiasticis a *Bellarmino* omiſſis. (b) Satis
 hic observasse sufficiat, deliramenta *Joannis Phi-*
loponi fuisse confutata non solum a *Theodosio*
Monacho, in libro, qui temporum injuria periit,
 & cujus meminit *Photius* Codice XXII. & a *Ni-*
cia itidem Monacho in libris, quorum meminit
 idem *Photius* Codice L. sed etiam acriter oppu-
 gnata esse a duobus Scriptoribus, qui antea fue-
 rant ejus discipuli, videlicet *Conone* & *Engenio*
 in libris, qui amplius non extant. *Nicias* Mo-
 nachus, mox a me laudatus, præter Opera, quæ
 adver-

adversus *Joanem Philoponum* composuit, scri-
 ptionibus etiam Hæreticum *Severum* aggressus est,
 & Gentilium errores libris duobus impugnavit,
 ut videre est apud *Photium* Cod. L. *Themistius*
Severianorum, *Theopaschitarum*, & *Agnoetarum*
Sæctarius scripsit Orationem investivam contra
Joannis Philoponi errorem de resurrectione carnis;
 libellum etiam composuit Apologeticum pro sæ-
 cta *Agnoetarum*. Hunc librum Apologeticum a
Themistio scriptum confutavit *Theodorus* *Mon-*
achus Alexandrinus *Severianorum*, *Theopaschita-*
rum & *Theodosianorum* Hæresis defensor, cui
 ut vices rependeret *Themistius*, aliud peculiare
 opus in *Theodorum* publicavit, quod postea a
Theodoro tribus editis libris confutatum est. Ver-
 um, ejusmodi Opera, quorum meminit *Photius*
 Codice CVII. ad nos usque non pervenerunt.
Antiochus *Monachus Palæstinus* in celeberrimo *S.*
Sabæ *Monasterio*, *Laura* dicto, scripsit *Pande-*
cten *divine Scripture*, seu *Compendium totius*
Religionis Christianæ & sacrarum Scripturarum do-
ctrinæ, *Homiliis* CXXX. comprehensum. *Hom-*
ilias istas a se latine versas primus in lucem de-
 ditit *Godefridus Tilmannus* in Bibliotheca Patrum
 Parisiensis anno MDLXXV. Sed postea Græcum tex-
 tum una cum *Tilmanni* latina versione, dedit
Fronto Duceus anno mdcxxiv. Extat adhuc *Ho-*
milia, quam *Joannes* *Theſſalonicensis*, & *Grego-*
rius *Antiochenus* scripserunt in mulieres unguen-
 ta ferentes ad condiendum Corpus Christi *Dom-*
ini. Tres quoque *Homilias* de eodem argumen-
 to, seu in mulieres unguenta ferentes, & in oc-
 cursu *Domini* & *Simeonis* composuit *Modestus*
Patriarcha Hierosolymitanus, quarum fragmenta
 dat *Photius* Codice COLXXV. (c). Vitam *S.*
Joannis Chryſostomi scripsit *Georgius* *Patriarcha*
Alexandrinus & successor *Sancti Joannis Eleemo-*
synarii, cujus *Photius* excerpta quædam exhibet
 Codice XCVI. eaque Græce scripta habetur in
 Editione Græca Operum *S. Joannis Chryſostomi*,
 adornata ab *Henrico Savillio*. *Faſtos Siculos*, seu
Chronicon Alexandrinum huic *Georgio* *Patriar-*
chæ Alexandrino tribuit *Casimirus Oudinus* in
 supplemento de Scriptoribus Ecclesiasticis a *Bel-*
larmino omiſſis, lis tamen adhuc sub judice est,
 & necdum constat, quisnam Auctor sit *Faſtorum*
Siculorum, seu *Chronici Alexandrini*. Hoc unum
 certum est, prædictum *Chronicon Alexandrinum*,
 quod ab orbe condito ad annum viceſimum Im-
 peratoris *Heraclii*, idest, usque ad annum dcccix.
 productum est, solum esse alicujus Scriptoris se-
 ptimi Ecclesiæ sæculi. Vocatur autem *Chronicon*
Alexandrinum, quia ejus præfatiuncula nomen
Petri *Patriarchæ Alexandrini* habet adscriptum.
Faſti *Consulares* ex eo *Chronico* de prompti nun-
 cupati sunt ab *Onuphrio Panvino*, *Faſti Siculi*,
 quia hoc *Chronicon* in Sicilia primum repertum
 fuit ab *Hieronymo Surita*, & opera *Antonii Au-*
gustini *Auditoris* *Rotæ* adveſtum Romam, deinde
 vulgatum a Patre *Radero* *Soc. Jesu* anno mdcxv.
 & a *Domino Du-Cange* denuo editum sub hoc
 titulo: *Chronicon Paſchate*. Continuum *Con-*
sulum *seriem* non modo exhibet *Chronicon* istud

Alexandrinum, sed & plura complectitur vene-
 randæ vetustatis monumenta, quo fit, ut apud
 Viros eruditos magnum obtineat auctoritatis
 pondus. *Joannes Moschus*, dictus *Eucrates*, &
 non, ut alii volunt, *Eviratus*, floruit septimo
 sæculo in Oriente, fuitque Auctor libri, qui in-
 scribitur: *Pratum spirituale*, quem nuncupavit
Sophronio *Hierosolymorum* Episcopo, qui ejus in
 vita Ascetica discipulus fuerat, individuum pære-
 grinationum Comes, ac rerum, quæ in eo narran-
 tur, plurimarum locupletissimus testis. Eo in li-
 bro *Joannes Moschus* simplici stylo describit vi-
 tam, jejunia, modestiam, paupertatem, obedi-
 entiam, gesta, apophthegmata, miracula insignia A-
 scetarum, seu Monachorum, quorum virtutes ac
 res præclare gestas partim a se visas, partim ab aliis
 auditu acceptas undique conquisiverat. *Georgius*
Pifides Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus &
Carthophylax scripsit *Carmen Jambicum in Hexa-*
metron, & *Historiam rerum gestarum ab Imperatore*
Heraclio, aliaque complura Opera, quæ ad nos
 usque non pervenerunt. *Sophronius* *Hierosoly-*
morum Episcopus, & *Fidei* *Catholicæ* adversus
Monothelitas acerrimus defensor, aliquot oratio-
 nes, & *Vitam Sanctæ Mariæ Egyptiæ* *Pœni-*
tentis scripsit. *Sophronio* coævus fuit *Andreas*,
 cognominatus *Hierosolymitanus*, quod *Monasticam*
Vitam *Hierosolymis* coluerit, patria tamen fuit
Damascenus, & *Archiepiscopus* *Cretensis*, qui se-
 ptemdecim composuit *Homilias*, seu *Orationes*,
 præcipue in *Salutationem Angelicam*, in *Exal-*
tationem Sanctæ Crucis, in *Mariam Egypti-*
cam &c. quas cum aliis ejusdem Auctoris Opu-
 sculis in lucem eruit, & cum doctissimis
 Notis edi curavit doctissimus noster *Combes-*
sius.

„ (a) Quamquam *Hesychius* iste (quicumque
 „ tandem ille fuerit, sive *Patriarcha Hierosoly-*
 „ *mitanus*, sive tantum *Presbyter*, quo se titulo
 „ distinguit in Prologo ad *Commentarium* in *Le-*
 „ *viticum*) versionem *S. Hieronymi* in eodem
 „ *commentario* sequitur, persæpe tamen & in-
 „ *terpretatione* *Septuaginta*, *Theodotionis* ac
 „ *Symmachi* utitur, quos & nomine laudat.
 „ *Viderint* tamen docti, num operi isti, si *Græ-*
 „ *ci* auctoris esset (quem *Græce* scripsisse par-
 „ est credamus), usus versionis *Hieronimianæ*
 „ convenisse credendus sit. Ex qua conjectura
 „ ego auctorem hujus *commentarii* *Hesychium* al-
 „ terum quam *Hierosolymitanum* suspicor.

„ (b) *Joannes Philoponus* vulgo creditur Auctor
 „ hæresis *Tritheitarum*. Verum *Abulfaragius* in sua
 „ *historia*, cujus excerpta dedit *Assemanus* *Biblio-*
 „ *th. Orient.* Tom. I. pag. 328. testatur hæresis
 „ illius originem repetendam esse ex *Joanne* *Ascus-*
 „ *naghe* (utris fundum) ex quo *Joanem* *Gram-*
 „ *maticum*, idest *Philoponum* profecisse testatur.
 „ *Florebat* autem *Ascusnaghes* eodem quo *Phi-*
 „ *loponus* tempore.

„ (c) *Encomium* *S. Modesti* *Archiepiscopi*
 „ *Hierosolymitani*, cujus excerptum dedit *Pho-*
 „ *tius*, modo integrum habemus Græce, & latine
 „ typis Romanis excusum anno 1760. Illius ob-
 „ tinen-

tinendi e codice Sangermanensi curam sibi assumpsit Vir laudatissimæ vitæ, & doctrinæ D. Petrus Philippus Strozza, Liberianæ Basilicæ Canonicus meritissimus, interpretatio vero, & notæ debentur amplissimo ac in utraque lingua doctissimo Præsuli D. Michaeli Angelo Jacomelli.

Verum, ut cordate fatear, horumce Scriptorum Græcorum, quos hæcenus memoravi, facile Princeps est Sanctus Maximus Abbas, egregius Fidei Catholicæ propugnator. Is antiqua nobilitate ortus ab Imperatore Heraclio in Aulam accitus est, ubi aliquamdiu Imperatori fuit a secretis. At Heraclio in Hæresim Monothelitarum lapsus, Aulam deseruit, & in Monasterium Chrysopolim dictum, secessit, ejusque Præfecturam suscipere a Monachis coactus est. Cum vero Monothelitarum Hæresim in Oriente passim triumphare ægre cerneret, & aliunde territus Persarum per omnia fere Orientis loca grassantium metu, in Africam profectus est, ubi contra Monothelitas magno animi æstu decertavit, Pyrrhum insignem Monothelitam publica disputatione erroris convicit, authorque fuit Episcopis Africanis, necnon Martino hujus nominis Primo Romano Pontifici, ut illos hæreticos penitus exterminarent. Dum sic hæreticæ pravitate graviter resisteret Maximus, jussu Constantis Imperatoris Monothelitarum Hæresis fautoris militari manu Roma Constantinopolim abductus est an. dcliiii. & in carcerem conjectus. Deinde, exilio damnatus, Bizyam Thraciæ Oppidum relegatus est, ubi cum Theodosio Bithyniæ Episcopo disputationem habuit, & Monothelitarum Hæresim ardentissimo zelo oppugnavit. Quapropter, cum nullis dolis, nullisve minis flecti posset Vir sanctissimus, Imperatoris Constantis mandato, Perberim deportatus est anno dclvi. indeque in Lazicorum Regionem missus, & inclusus in Castro Schemari in Confinio Alanorum, verberibus cæsus, linguæ & dexteræ manus abscissione pro Fide Catholica vexatus animam tot malis exagitatam Cælo reddidit die xiii. mensis Augusti anni dclxii. Opera Sancti Maximi duobus tomis in folio comprehensa publica luce cum doctissimis Notis donavit noster Combefisus. Post biennium ab obitu Sancti Maximi, hoc est, anno dclxiv. Anastasius Discipulus S. Maximi, illiusque calamitatum, itinerum, & exiliorum per integrum decennium comes individuus, continuis angustiis & ærumnis in exilio afflictus obdormivit in Domino. Scripsit hic Anastasius Epistolam contra Monothelitas, quæ latine extat inter Anastasii collectanea a Sirmondo edita Parisiis Anno mdcxx. Reperitur etiam inter Sancti Maximi Opera Tom. 1. Theodorus Presbyter Monasterii Raythuenensis, Sancti Maximi Synchronus & familiaris fuit, scripsitque Epistolam ad Sanctum Maximum, & Commentarium de Incarnatione Christi adversus Hæreses Manetis, Apollinarij, Theodori Mopsuesteni, Nestorii, Eutyobis, Juliani Halicarnassæi, Severi, & aliorum.

D. Hi sunt igitur omnes Scriptores Græ-

ci, qui sæculo septimo in Oriente floruerunt?

M. His, quos hæcenus enumeravi, Scriptoribus Græcis accenseri possunt Joannes Malela Patria Antiochenus, qui scripsit Chronicon libris XVIII. comprehensum ab Orbe condito, usque ad obitum Imperatoris Justiniani senioris, quod satis accuratum non est, sed fabulis refertum. Theophylactus dictus Simocatta, patria Locrensis res gestas Mauricii Imperatoris octo libris prosecutus est. Dorotheus Archimandrita Palæstinus edidit Instructiones XXIV. Asceticas, seu Ethicas de Vita recte & pie instituenda. Thalassius Monachus scripsit ad Paulum Presbyterum de sincera Charitate, vera continentia, & mentis regimine sententiarum Hecantodas IV. Isaias Abbas viginti novem Homilias ad Monachos suos scripsit. Leontius Neapoleos in Cypro Episcopus Vitam Sancti Joannis Eleemosynarii & aliquot Homilias composuit. Mitto alios Scriptores Græcos, qui ad tantam nominis celebritatem haud pervenerunt, & quorum scripta apud Viros eruditos non magnum habent autoritatis pondus.

D. Percense modo Viros illustres, qui septimum sæculum in Occidente doctrina & pietate nobilitarunt.

M. In Hispaniis septimo Ecclesiæ sæculo eruditione, & sanctimonia celebris fuit S. Isidorus Episcopus Hispalensis, qui Severiani Provinciæ Ducis filius fuit, & Nepos Theodorici Regis Italiæ. Leandro Hispalensis Ecclesiæ Præsuli, fratris suo germano, successit, sedique annos fere xl. ut testatur Sanctus Ildephonsus ejus discipulus, & ad Deum migravit anno dcccxxvi. Sancti Isidori Vitam ab Auctore Anonymo scriptam refert Henschenius ad diem IV. Aprilis, qua colitur. Immensæ lectionis, & multorum Operum Scriptor egregie fuit Sanctus Isidorus. Liber ejus Etymologiarum, quem Braulius Cæsaraugustanus Episcopus in viginti libros divisit, omnium pene artium & scientiarum redundat elegantia, rerumque scitu dignarum copia. Libri duo Officiorum, quos edidit, explicant præcipua disciplinæ capita, Officiorum Ecclesiasticorum Originem, & cur unumquodque in Ecclesia Dei peragatur. (a) Sed de Operibus a Sancto Isidoro Hispalensi Episcopo editis legendus est Labbeus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis. Peculiarem etiam Dissertationem de rebus, & scriptis Sancti Isidori Archiepiscopi Hispalensis publici juris facturum se pollicetur Cardinalis de Aguirre in notitia Conciliorum Hispaniæ, quæ antypis edita adhuc fuerit, prorsus me latet, certe ad manus meas necdum pervenit. Bavonius existimavit, Missam Mozarabum ab Isidoro Hispalensi Archiepiscopo fuisse institutam, at secus sentit Cardinalis Bona lib. 1. de Rebus Liturgicis cap. xi. ubi multis probat, Isidorum non esse Auctorem illius Missæ. Quod etiam probabilis esse arbitror, maxime cum nec Braulius Cæsaraugustanus Episcopus, nec Ildephonsus Toletanus Antistes Isidoro familiares, ille in Elogio ipsius

ipsius Isidori, hic in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis nullam prorsus hujusce Operis adeo excellentis mentionem fecerint, aut Isidoro tribuendum esse, ne leviter quidem innuerint. Eodem septimo Ecclesiæ sæculo doctrina & sanctitate in Hispaniis inclutus fuit Eugenius Junior Toletanus Episcopus. Ejus Epigrammata, aliaque Opuscula doctissimus Sirmondus anno mdcxx. publicavit una cum Dracontii libellis duobus ab eodem Eugenio recognitis. Cardinalis de Aguirre in notitia Conciliorum Hispaniæ promittit, se in lucem editurum ex MS. Ecclesiæ Toletanæ ejusdem Eugenii Epistolam ad Protasium Archiepiscopum Tarracensem. Post Eugenium, ad Sedem Toletanam anno dclvii. provectus est Ildephonsus doctrina, & pietate insignis, de cujus Operibus legendus est Labbeus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis, inter quæ reperitur libellus de perpetua Virginitate Beatæ Mariæ, qui quidem omnino distingui debet ab eo libro, quem Paschasius Radbertus edidit de Partu Virginitatis. Licet enim, ut præclare ostendit Mabillonius in Præfatione sæculi III. Benedictini Parte secunda, utriusque Scriptoris idem scopus sit, & fere idem argumentum; nihilominus diversus factus est, diversa inscriptio, alii atque alii adversarii. Scripsit Sanctus Ildephonsus Archiepiscopus Toletanus contra tres Infideles, Jovinianum, Helvidium, & Judæos, qui Virginitatem Beatæ Mariæ sacrilego ore negabant, ut constat ex Epistolis Quirici Barcinonensis ejus æqualis, quæ extant in Tomo 1. Spicilegii. Paschasius vero Radbertus scripsit contra Fratres (sic in Præfatione adversarios suos appellat) qui de Virginitate Matris Dei recte quidem sentiebant, sed modum partus Dominici non recte explicabant. Vita Sancti Ildephonsi descripta est a Juliano, & Zixilane Episcopis, eamque inseruit Mabillonius sæculo II. Benedictino, Bollandus quoque eandem recitat ad diem XXII. mensis Januarii. Sub finem ejusdem sæculi septimi, idest, circa annum dclxxx. Sedem Toletanam eximia pietate & singulari eruditione illustrare cepit Julianus, qui præfuit pluribus Conciliis Toleti celebratis, videlicet XII. XIII. XIV. & XV. egregiaque condidit Opera, inter quæ tres libri sunt de demonstratione sextæ ætatis adversus Judæos, quos jussu Ervigii Hispaniarum Regis scripsit, eique nuncupavit Julianus. In his omni argumentorum genere probat, Jesum Christum esse verum Messiam, qui jam venit, omniaque in se Propheciarum adimplevit Oracula, ac subinde frustra a Judæis adhuc expectari Messiam. Sed de his libris, quos adversus Judæos, quorum tum temporis in Hispaniis non exiguus erat numerus, edidit Sanctus Julianus, & de aliis ejus Operibus legendus est Labbeus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis. Inter Viros illustres, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Hispaniis floruerunt, jure, ac merito reponi debet Tajo Cæsaraugustanus Episcopus, qui concinnavit libros quinque sententiarum de rebus Theologicis, quorum maximam partem ex meris Sancti Gregorii Magni

centonibus conflavit, Supplemento ex Sancti Augustini Operibus petito. Hæc sententiarum de rebus Theologicis ex Sanctis Patribus hausta collectio, omnium aliarum, quæ hæcenus prodierunt, prima videtur, ad cujus normam postea Petrus Lombardus Parisiensis Episcopus, alique similes sententiarum Patrum Collectiones condiderunt. Testatur doctissimus Mabillonius Tomo 2. Veterum Analectorum, se hanc Tajois Cæsaraugustani Episcopi sententiarum Collectionem invenisse in Codice Bibliothecæ Thuanæ descripto ante annos dccc. Denique, inter præcipuos Hispaniæ viros, qui septimo Ecclesiæ sæculo claruerunt, optimo jure locum sibi vindicat Fructuosus Bracarenis Episcopus, quippe qui, præter plurima Monasteria a se constructa, duplicem Monachis præscripsit Regulam, quæ etiamnum extat. Ejusdem Fructuosi vita legi potest apud Mabillonium sæculo II. Benedictino, & apud Bollandum ad diem XVI. mensis Aprilis, quo colitur.

(a) Quamquam S. Braulium Cæsaraugustanum distinxisse constat opus Etymologiarum in libros viginti; adhuc tamen suspicor divisionem aliam auctorem ipsum operis servasse; nam Codex perantiquus Bibliothecæ Malatestarum Cesenæ, scriptus sæculo eodem VII. quo & S. Isidorus vixit, in libros XXV. opus idem dispositum exhibet.

Liber Officiorum servatur in pervetusto Lucano Codice sæculi VIII., ubi & desunt duo postrema capita lib. II., quæ nec Hittorpius in sua Sylloge scriptorum de Catholicis Officiis edidit, eodemque, quo & apud illum, sine concluditur.

D. Alios percense Viros, qui septimum Ecclesiæ sæculum, doctrina & pietate in Occidente illustrarunt.

M. Bene multi ex Anglia & Hibernia septimo Ecclesiæ sæculo prodierunt Viri, qui magna Sanctitatis & eruditionis laude fuerunt toto orbe Christiano conspicui. Primas inter eos tenet S. Columbanus, cujus opera tam in Italia, quam in Galliis Monachismus late propagatus est. Hic, relicta Hibernia Insula, in Gallias anno dclxxxvi. venit, sicut in Vita Sancti Waldeberti Abbatis Luxoviensis diserte ostendit Mabillonius sæculo II. Benedictino parte II. Sub initium septimi sæculi Sanctus Columbanus fundavit in Galliis Monasterium Luxoviense, & Monasterium Bobiense in Italia. Regulam, quam Monachi sequerentur, condidit, quæ etiamnum extat apud Holstenium in Codice veterum Regularum. Mabillonius Præfatione in sæculum II. Benedictinum late probat, Monasticum Sancti Columbani genus fuisse quidem principio diversum ac separatam a Benedictino, sed paulo post in unum demum vivendi genus, quibusdam ritibus detractis ac temperatis, coaluisse. Ritum, quem sequebantur Britones in celebrando Paschate Luna XIV. Sanctus Columbanus tribus defendit Epistolis, quarum

rum una dirigitur ad *Sanctum Gregorium M. Altera ad Sabitanum Papam*, tertia ad Galliarum Episcopos data est. Scripsit etiam Sanctus Columbanus prolixam Epistolam ad Bonifacium IV. Romanum Pontificem in gratiam defensorum Trium Capitulum. Has Epistolas, aliaque Sancti Columbanus Opuscula in lucem emisit, & Notis illustravit eruditus *Patricius Flaminius* anno MDCXXXVII. Migravit ex hac vita Sanctus Columbanus die XI. Kalen. Decembris, seu die XXI. mensis Novembris anni DCXV. qua die in variis Martyrologiis ejus memoria recolitur. Ejus vitam descripsit *Jonas Monachus Bobiensis Synchronus* auctor, quam cum diversis MSS. collatam Mabillonius sæculo II. Benedictino inseruit. Cum S. Columbanus Evangelium in Germania prædicavit *Sanctus Gallus* Natione itidem Britannus, qui monasterium non longe ab Augia Insula construxit, quod hodie celeberrimum est, & *Sancti Galli* Oppido nobilitatum ad lacum Acronium in finibus Helvetiorum & Vindelicorum. Abbas hujusce Monasterii *Sancti Galli* locum obtinet inter Principes Imperii, & inter omnes Congregationis *Sancti Galli* Abbates præminet. Vitam *Sancti Galli* Abbatis leges apud Mabillonium sæculo II. Benedictino. Eodem sæculo septimo Angliam illustrarunt *Adamnanus* Abbas Hienfis in Scotia, qui tres edidit libros de *Vita Sancti Columbæ*, & tres alios libros de *locis Terre Sanctæ*, quos Mabillonius parte II. sæculi III. Benedictini inseruit, eisque subjecit *Itinerarium* cujusdam Franci in loca sancta factum sæculo Ecclesiæ nono jam inclinante; *Godfridus* Abbas Wirumuthensis, qui scripsit prolixam Epistolam ad *Naitanum* Pictorum Regem de *Paschate* & de *Tonsura*; scripsit etiam *Homilias* & *Epistolas*, quas memorant *Baleus*, & *Pisus*. His Ecclesiasticis Scriptoribus, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Anglia celebres fuerunt, tres alii addi possunt, quorum primus est *Aldhelmus* Abbas Malmesburienfis, qui præter librum de *laude Virginitatis* eximium, quem ad exemplum *Sedulii* Poetæ Christiani & versibus Hexametris & Prosa composuit, alia quamplurima præclara edidit Opera, quæ a *Baleo* & *Pisio* recensentur. De Operibus etiam *Aldelmi* legendus est *Willelmus* Malmesburienfis in ejus Vita, quæ tempore Baronii non extabat. Alter est *Cumeanus* Auctor libri de *Mensura Pœnitentiæ*, qui extat Tomo XII. Bibliothecæ maximæ Patrum Editionis Lugdunensis (a). Postremus est *Theodorus* Cantuariensis Episcopus, qui licet Græcus esset, non immerito tamen inter Angliæ Scriptores connumerari potest, cum ibi Episcopali Insula exornatus floruerit. Scripsit autem *Theodorus* insigne *Pœnitentiale*, opus satis amplum, & omnibus ferme Pœnitentiæ casibus accommodatum, quod Manuscriptum asservatur in Bibliotheca Sancti Benedicti Cantabrigensi. Edidit præterea *Theodorus* Capitula Ecclesiastica, quæ Tomo VI. Editionis Labbeanæ Conciliorum leguntur. Mabillonius sæculo II. Benedictino Vitam Theodori

Episcopi Cantuariensis ex variis Bedæ locis collectam exhibet, & egregiis, pro more suo, Notis illustrat. (b)

„ (a) De Cummano est aliquid quod hic non fileatur. Cl. Muratorius in Antiquitatibus Italiæ mediæ Aevi tom. III. pag. 680. exhibet epitaphium ei positum a Joanne Magistro, quod hodie pariter servatur in Bobiensi Templo; in eo vero legitur venisse e Scotia, vitam prorogasse ad annos 90. e quibus in Monasterio omnes 21. egisse, ejusque sepulcrum a Luitprando Rege marmoribus decoratum fuisse. Depositionis dies signatur XIV. Kal. Septembris. Huic Cummano facile debetur brevior vita Sancti Columbæ Abbatis, quam exhibent Bollandistæ ad diem IX. Junii, vocantque Cumineum Abbatem Hiensem.

„ (b) Theodori Pœnitentiale fere integrum evulgasse sibi visus est typis Parisiensibus Jacobus Perit; sed de ejus veritate dubitant Bollerini Fratres in dissertatione sæpius laudata parte IV. cap. VI. minime spernendis rationibus adducti. Ea de re late ego disserui in nova editione Conciliorum omnium, cujus volumen V. jam prodit. Ibi vero me demonstrasse confido Pœnitentiale integrum Theodori jam lucem aspexisse; tum & illud, quod Spelmannus vidisse se asserit in Biblioth. S. Benedicti Cantabrigensi, Pœnitentiale quidem esse Theodori, sed additiis permixtis insertum. Volumen, in quo hanc dissertationem inserui, prope diem expectant eruditi.

D. Nihil hæcenus dixisti de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui septimo Ecclesiæ sæculo in Italia, Gallia, & Germania floruerunt, quos tamen silentio prætermittere haud debemus.

M. In Italia septimo Ecclesiæ sæculo doctrinæ & pietatis laude conspicuus fuit *Jonas* Cœnobii Bobiensis Monachus, qui Vitas scripsit Sancti Columbanus Monasterii Bobiensis in Italia Primi Abbatis; Sancti *Eustasii* Secundi Abbatis Monasterii Luxoviensis in Galliis, Sancti *Arata* Secundi Abbatis Monasterii Bobiensis, Sancti *Bertulfi* Tertii Abbatis Monasterii Bobiensis, & Sanctæ *Burgundofaræ* Abbatissæ Eboriacensis Primæ. Has omnes Vitas a Jona descriptas exhibet doctissimus Mabillonius sæculo II. Benedictino. In Galliis vero eruditione & pietate excelluit septimo Ecclesiæ sæculo S. *Eligius* Noviomensis Episcopus, cujus Vita a Sancto Audoeo Rhotomagensi Archiepiscopo scripta legitur Tomo V. Spicilegii. Sexdecim etiam Homilias composuit Sanctus Eligius, quæ in Bibliotheca Patrum extant, & *Sermonem ad Plebem*, qui habetur in Appendice Tomi IX. Operum Sancti Augustini (a). Cum Sancto Eligio amicitia junctus fuit Sanctus *Desiderius* Cadurcensis Episcopus in Galliis, qui duos scripsit Epistolarum libros, in quibus hæc Epistolæ, quas ad Episcopos, vel Abbates Gallicanos, qui ejus ætate doctrina, & sanctimonia præ ceteris eminebant, dederat, vel ab ipsis acceperat, continentur

San-

Sancti *Desiderii* Cadurcensis Episcopi. Extant illi duo Epistolarum libri in Bibliotheca Veterum Patrum. Auctor quidam Anonymus S. *Desiderii* vitam descripsit, quæ extat apud *Labbeum* Tomo I. novæ Bibliothecæ, & ex qua intelligimus, plures in Galliis septimo Ecclesiæ sæculo fuisse Episcopos, & Abbates doctrina & pietate illustres cum quibus maxima Sancto *Desiderio* intercedebat necessitudo. Eodem circiter tempore, quo Sanctus *Desiderius* Cadurcensis Episcopus florebat in Galliis, *Marculphus* Monachus *Formularum Antiquarum* libros duos *Landerico* Parisiensi Episcopo nuncupavit, quos Clarissimus *Domini Hieronymus Bignonius* in lucem edidit, iisque varias Appendices adjunxit. Post *Bignonium* eisdem *Marculphi* *Formulas* eruditus *Baluzius* cum suis navis in integrum restituit, aliasque subjecit, styli enim barbariem in Diplomatum, Formulisque publicandis retinendam esse optime observat *Mabillonius* lib. 2. de *Re Diplomatica* cap. 2. Ex his *Marculphi* *Formulis* multa dicimus Capita prisci juris & veterum morum, qui in Galliis sub prima Regum Dynastia vigeabant. Denique, sæpe laudatus *Mabillonius* in Præfatione in sæculum II. Benedictinum multos percenset Monachos, qui sæculo Ecclesiæ septimo doctrina & pietate celebres periclitanti Ecclesiæ in Germania, Gallia, & Anglia opem tulerunt. Postquam enim doctissimus ille Scriptor hac in Præfatione tristem exhibuit in Oriente conditionem Ecclesiæ Imperatoris *Mahumetis* tyrannide, & Hæresum atque errorum procellis miserum in modum afflictæ, hæc deinde de loco, quo res Ecclesiæ septimo sæculo erant in Occidente, subjungit: Neque tamen Occidentales, seu *Aquilonares plagæ*, ab suo quoque *Contagio immunes erant*. *Gallia Paganos aliquot in locis, Corturiacenses, Tornacenses, Gandavenses, & finitimos populos sustinebat*. *Britannia Insula permixtos habebat Idololatrias, Scotos seu Hibernos a Romanis ritibus de Paschate, deque Tonsura dissentientes patiebatur*. *Germania, Kiliano, Winfrido, Rudberto, aliisque Ductoribus Evangelii lucem respicere cœpit*, *Bonifacium sæculo insequenti Apostolum habitura*. *Columbanus in Gallia Monasticum statum extulit*, *Eustasius, Agilus, Amandus, Audomarus, Remoclus, Wandragisilus, Filibertus mirifice propagarunt*. *Augustinus, Wilfridus, Cuthbertus, Benedictus Episcopus Britanniam, Fructuosus, & Hildephonsus Hispaniam Sanctorum Monachorum agminibus impleverunt*. Horumce Illustrium Monachorum Vitas a variis Auctoribus descriptas exhibet *Mabillonius* sæculo II. Benedictino, quod est septimum Ecclesiæ. Digitum ad fontem intendisse sufficiat.

„ (a) Communis est error vulgatas S. Eligii homilias numero esse tantummodo sexdecim, cum re ipsa sint XVII. eo quod mendo typographi ex illis una absque numero, qui tamen semper in aliis adnotatur, relicta sit. Sunt tamen ex illis quædam quæ merito a S. Eligio abjudicantur, cum loca nonnulla præferant ex

„ S. *Isidoro* Hispalensi, *Alcuino*, & *Haimone* perita. Certum ejus *Eligii* opus extat in appendice voluminis sexti operum S. Augustini, inscriptum: de *rectitudine Catholica conversationis*, quod etiam a S. *Audoeo* in vita ejusdem S. *Eligii* late describitur. Est autem collectio, seu, ut fere dixerim, promiscundus ab eo paratus, unde conciones suas ad populum habendas duceret, quod melius intelligitur ex titulo in codice MS. Sangermanensi illi præfixo: *Incipiunt sermones B. Eligii quos cum summo studio plebi præferebat* &c. Vide *Histor. liter. Gallic.* tom. III. pag. 599.

D. Absolvistine Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum, qui septimo sæculo Ecclesiam suis lucubrationibus illustrarunt?

M. Catalogum Scriptorum Ecclesiasticorum septimi sæculi claudet *Cresconius* Episcopus Africanus, qui claruit circa annum DCXC. binaque condidit Opera, quæ ad jus Canonicum pertinent, nempe *Breviarium Canonum*, in quo Conciliorum Canones, & Romanorum Pontificum Decreta; citatis tamen locis, quibus reperiri possint, ad trecenta Capitula revocavit? & *Concordiam*, seu *Librum Canonum*, in quo, ut brevioris Operis brevitate compensaret, sub iisdem titulis ipsa Canonum & Decretorum verba recitavit. *Mabillonius* prima parte *Muzæ* Italici pagin. 69. refert, se vidisse inter MSS. Bibliothecæ *Valliscellanæ* Collectionem *Cresconii* & in ejus medio hæc verba inserta esse: *Concordia Canonum a Cresconio Africano Episcopo digesta sub Capitulis trecentis*. Iste nimirum *Cresconius* bella & victorias, quas *Joannes Des*, *Patricius* apud *Africam* de *Saracenis* gessit, *Hexametris versibus descripsit sub libris*..... Verum, Poema illud *Cresconii* ad nos non pervenit, sed omnino interiit: *Vossius* siquidem in *Historia de Poetis Latinis* nullam prorsus *Cresconii* mentionem fecit, illius utique Poema non prætermittitur, si revera adhuc extaret. (a)

„ (a) *Cresconii*, seu, ut alii legunt, *Crisconii* opera Canonica duo sunt, vel, si mavis, unius duæ sunt partes, quarum prior est distributio Canonum per titulos, indicatis tantum ipsis Canonibus, non vero ex integro relatis; hæc vero *Concordiam canonum* inscripsit, & vulgo *Breviarium* appellatur; tum ipsos Canones eo dedit ordine, quo in breviario indicantur, quæ *Cresconiani* operis pars secunda integra exhibetur in append. tom. I. Biblioth. Juris Canonici *Justelli*. *Breviarium* vero habes excusum apud *Labbeum*.

D. Cum de Scriptoribus septimi Ecclesiæ sæculi nihil amplius tibi dicendum superfit, expedit ut nunc in medium producas illustres Viros, qui octavo Ecclesiæ sæculo tam in Oriente, quam in Occidente doctrina & sanctitate ceteris præluxerunt.

M. In Oriente octavo Ecclesiæ sæculo præ ceteris doctrina & pietate emicuit S. *Joannes Damascenus*, nobilissimus in Syria, fideque Orthodoxa claris parentibus genitus, *Caliphæ Saracenorum* Minister & *Damasci* Præfectus. Quo